

נקודה למחשבה

מחשבה אקטואלית
מפרשת השבוע

פרשת וירא

היה כי
תגובתו של
אברהם תהיה
שמחה. כאדם שחרט
על דגלו את השפעת הטוב
והחסד, סביר להניח כי דרכה של
סדום הציקה לו מאוד. אנשי סדום
שהעמידו כדרך חיים את כל מה שמסמל
בעיני אברהם את הרוע והאכזריות, מוטב
שיעלמו מן העולם. אך לא, במקום להודות
לאלוקים על התוכנית להשמיד את עיר החטאים,
אברהם מבקש רחמים. למרות שהמשך קיומם
יחייב אותו למאמץ רב ולמלחמה עיקשת בכל מה
שהם מייצגים, הוא עומד ומבקש. אולי, אולי יש סיכוי.

תפילתו של אברהם מבוססת על תקווה שמא יש
מספר צדיקים הנמצאים בתוך העיר אשר יהיו מסוגלים
להגן על העיר בזכותם. השי"ת יודע שאין צדיקים כאלה,
אך הוא אינו מונע מאברהם להתפלל. הוא לא אומר לו
בהתחלה שחבל על המאמצים שלו כי אין צדיקים בעיר
בכלל. לא. במשך פסוקים ארוכים מוסיף אברהם ומבקש
עוד ועוד, מצמצם את סיכויי ההצלה וממשיך לבקש.
למרות שאלוקים יודע שסדום היא עיר של רוע
בהתגלמותו הוא לא עוצר את תפילתו של אברהם.

כי יותר ממה שהועילה התפילה לבני סדום, היא
הועילה לאברהם עצמו.

'גילה האלוקים לאברהם שעליו להיות רחום וחנון
מבחינת חובתו 'ואהבת לרעך כמוך' ולהתרומם למדרגה
של 'נרשא עוון' אף לגבי הרשעים והחוטאים הסדומיים'
(ה'סכא' מסלבודקא, אור הצפון).

הייתה זו משימה לאברהם עצמו, לחדד אצלו את
היכולת להפריד בין שנאת החטאים לשנאת החוטאים.
להצליח להילחם בכל הכוח במה שהם מייצגים, אבל
להיות רחום וחנון כשזה נוגע לאנשים עצמם.

שיעורי נתינה

קו מנחה עובר מתחילתה של הפרשה ועד סופה;
היחס הנכון של האדם לעולמו.

כל אחד מאירועי הפרשה מעמיד נדבך נוסף
בקומת האדם השלימה. כל מקרה בפרשה מחדד לנו את
ההגדרות העדינות של עולם המבוסס על נתינה ונטילה.

בקצרה.

א. 'אהבת חסד'. פרשת השבוע פותחת
בביקור-החולים שמקיים אלוקים אצל אברהם בעודו
מחלים מברית המילה. ובאותה העת, מתוך כאב פיזי וחום
לוהט בחוץ, אברהם מצטער. צערו אינו נובע ממצבו
האישי אלא מכך שאין לו אורחים.

שיעור ראשון זה מכגיש אותנו עם אדם שאינו
עושה חסד רק במקרה שאנשים זקוקים לו, אלא חייו הפכו
למסכת של נתינה. 'אהבת החסד' שבו אינה מאפשרת לו
לנוח. הוא זקוק לעשות טוב לאנשים מחמת טבעו.

ב. אגואיזם מופרע. בשיעור השני אנו פוגשים
השקפת עולם שונה לחלוטין. אנשי סדום מייצגים את
ההיפך. את דרך החיים של 'שלי-שלי, שלך-שלך' (אבות,
י, ה). דרך זו, שלדעת חלק מן החכמים מסמלת את שורש
הרע של אנשי סדום מעבירה את המסר שכל אחד חי
לעצמו. אין לאף אחד רצון או סיבה לסייע לאנשים
הזקוקים לסעד ולתמיכה.

עד כאן הטוב והרע ברור. השחור והלבן מודגשים.
מצד אחד עומד אברהם שאינו מוצא מנוח אם אינו מעניק
משלו לאחרים ומהצד השני עומדים תושבי סדום שאינם
מסוגלים לחשוב על מישהו שנהנה ממה שהם השיגו
בעצמם.

מכאן ואילך מעבירה אותנו התורה סדרת שיעורים
מאלפת, בהם ניגע בתחום האפור שבין השחור והלבן.

ג. על הרחמים. כאשר אלוקים מגלה
לאברהם כי עתיד הוא להפוך את סדום, סביר

ו. להתפשר בלי לוותר.

אברהם מגרש את בנו ישמעאל בשל העובדה ששרה חוששת מהשפעתו הרעה על יצחק בנה. ישמעאל, שהיה 'מצחק' - היינו עובר לפחות אחת משלושת העברות החמורות - עלול היה להשפיע על יצחק. במקום חשש כזה, למרות טובו של אברהם, היה עליו לגרש את בנו. החסד, הנתנה והטוב הפנימי אינם באים בשום אופן על חשבון חינוך הבנים והמשך גדילתם בדרך התורה.

להבדיל, ברית אברהם ואבימלך מלמדת אותנו כי הדבר נכון גם ביחס לממון ולכסף. עם כל הרצון להשלים ולהתפשר, אברהם הוכיח את אבימלך על בארות המים שנגזלו ממנו 'כל שלום שאין עמו תוכחה, אינו שלום' (בראשית רבה). שלום אמיתי אינו ויתור על ערכים או על נכסים. שלום מגיע ממקום של שמירה על הדברים החשובים וידיעה שחסד אמיתי אינו מגיע ממקום של חולשה והתרפסות אלא דווקא ממקום של חוזק.

ז. יש דרך לעשות את זה. לאחר שהכרנו

היטב את דרכו של אברהם, הבנו שהחסד מגיע ממקום פנימי עמוק ולמדנו כיצד חסד אמיתי נעשה, הגיעה השעה לניסיון עקידת יצחק.

עד עכשיו אפשר היה להבין כי התנהגותו האצילית של אברהם אינה נובעת מעבודת-האלוקים שלו אלא מאופי אישי. לצורך כך מתמודד אברהם עם הוראה אלוקית הסותרת את כל מה שעשה בעשרות השנים האחרונות. בניסיון הזה יוכיח אברהם כי גם התנהגות מוסרית נכונה צריכה להיות על פי כללי התורה. אברהם הוא זה שלימד כי 'אם אין יראת אלוקים במקום הזה, והרגוני'. התנהלות מוסרית היא מבורכת, כאשר יסודותיה יונקים מספר התורה ומרצון ה'. ניסיון ליצור אידיאולוגיה אנושית נטולת בסיס אלוקי, נידון מראש לכישלון ולאבדון. וזהו המסר הגדול של פרשת השבוע. בריתו של אברהם אבינו, ברית החסד, יכולה לעמוד רק כאשר המוטיבציה לעמוד בה מגיעה מרצון אמיתי ללכת בדרך ה'.

ד. סדר עדיפויות. השיעור הרביעי מפנה

זרקור לאחינו של אברהם, לוט. לוט גדל בביתו של אברהם, ינק את תורת החסד והעתיק את דרכי אברהם אל ביתו. בניגוד לכללי העיר הנוקשים הוא בוחר להכניס אורחים לביתו. במסירות נפש של ממש הוא מתעלם מההמון הזועם ומארח את המלאכים אצלו בבית.

על מנת להרגיע את הכועסים הוא מציע הצעה מגונה: **הֲנֵה נָא לִי שְׁתֵּי בָנוֹת אֲשֶׁר לֹא יָדְעוּ אִישׁ אוֹצִיאָהּ נָא אֶתְהֶן אֵלֵיכֶם וַעֲשׂוּ לָהֶן פְּטוּב בְּעֵינֵיכֶם רֶק לְאִנְשֵׁים הָאֵל אֵל תַּעֲשׂוּ דְכָר כִּי עַל כֵּן כָּאוּ בְּצַל קִרְתִּי (בראשית, יט, ח).** בשביל להגן על אורחיו הוא מפקיר את בנותיו. מעשה זה מעיד על מידת החסד שלו. אדם שבשם סיוע לאחרים מפקיר את בני משפחתו מלמד כי גם מעשיו הטובים-כביכול אינם מגיעים ממקום פנימי וטוב. **'אתה הרשעת עמהם וכזכות אברהם אתה ניצול' (רש"י).**

למרות הנראות השונה, אין הבדל בין אנשי סדום ללוט עצמו. אדם שאינו יודע לשמור על סדר עדיפויות נכון מספר על עצמו שטוב ליבו אינו נובע מרצון להיטיב לאחרים אלא ממקום של התפארות עצמית. זה לא חסד. **'אין זה כי אם רוע לב' (רמב"ן).**

ה. קצת מלח... בשעת ההימלטות של לוט

ומשפחתו, אשת לוט הביטה לאחוריה והפכה לנציב מלח. מדוע? **'במלח חטאה ובמלח לקתה'. אמר לה: 'תני מעט מלח לאורחים הללו', אמרה לו: 'אף המנהג הרע הזה אתה בא להנהיג במקום זה?' (רש"י).**

מהו ה'מנהג הרע' הנוסף בנתינת מלח לאורחים? נתינה אישית של מלח במאכל מאפשרת לאדם להרגיש בבית. כל אחד מולח לפי טעמו. אשת לוט, הגם שאולי אפשרה לבעלה להכניס את האורחים אל ביתה לא הסכימה שהם 'ירגישו בבית'. בשיא הבהלה והבריחה מהעיר הנהפכת מדגישה התורה את כלל היסוד בהכנסת אורחים: תן לאנשים להרגיש בבית. תאפשר לאנשים למצוא את המקום האישי שלהם, גם כשהם רחוקים בביתם וממקומם הטבעי.

רוצים להעיר? להאיר? | אתר 'נקודה למחשבה' • הגות ומחשבה יהודית' | nekudalemachshava.co.il
מוזמנים לפנות בטלפון: 054-849-6992